KRITIKA

Koncept, ki vabi k drznejšemu posegu

ODER

Dušan Jovanović
Osvoboditev Skopja
Režija: Luka Marcen
Dramaturgija: Rok Andres
Veliki oder, SNG Drama Ljubljana
●●●○○

Gašper Stražišar

Osvoboditev Skopja v postavitvi Luke Marcena je predstava, ki gradi na zadržku in tišini. Vendar uprizorjena tišina sama po sebi ne ustvarja napetosti; prepogosto ostane le prazen prostor med prizori. Temeljna zamisel uprizoritve je jasna: skozi otroški pogled glavnega lika kot tihe priče naj bi zgodovina vstopila na oder in v gledalca. Iz te premise nastane predvsem korekten, pre(d)viden večer, ki pa ključnih vprašanj, ki naj bi jih Jovanovićevo besedilo naslavljalo, ne razvije, problematizira ali pripelje do konflikta.

Oder je skoraj prazen. Privzdignjena ploščad, nekaj predmetov, klavir. Takšen minimalizem bi s postavitvijo ploščadi, razdalj in vstopov lahko bil prostor, ki povzroča napetost. S tem bi bili konflikti takoj berljivi, vendar ostane zgolj nevtralno ozadje. Preglednost je sicer dobrodošla, a ker prostor igralcem redko postavi ovire, se napetosti ne razvijejo do konca.

Dramaturška nit bi zahtevala izrazitejše spremembe ritma in pogumnejše preskoke med registri. V najboljših trenutkih predstava miruje na pravi način: čakanje dobi težo, premori v besedilu niso prazni. Ker pa je ritem nesprejemljiv, prizori izgubljajo ostrino. Dodatni problem je pripovedna »ekonomija« prvega dela predstave. Uprizoritev predvideva, da gledalci poznajo zgodbo in odnose, zato je niz dogodkov podan kot namig, ne kot jasno vodena pripoved. V drugem delu predstave se dramaturška nit sicer razplete, vendar v gledalcu pusti vtis odmaknjenosti, v gledalcih, ki zgodbe ne poznajo, pa zmedo.

Osvoboditev Skopja je premišljena in igralsko zanesljiva postavitev. A zadržanost prepogosto zamenja za odločnost. V najboljših trenutkih predstava miruje na pravi način: čakanje dobi težo, premori v besedilu niso prazni.

Igralska zasedba (Saša Tabaković, Polona Juh, Pia Zemljič, Jurij Zrnec, Uroš Fürst, Saša Pavček, Nina Valič, Boris Mihalj, Ana Pavlin, Rok Vihar) deluje skladno, enotno in prepričljivo. Peter Uhan

Pohvalna je večjezičnost predstave (igralci govorijo v makedonščini, romščini, bolgarščini, nemščini, srbščini), ki je smiselna in konceptualno močna izbira. Kjer menjave jezikov premaknejo razmerje moči, prizori očitno spremenijo ritem. Pogostokrat večjezičnost ostane predvsem trenutek, ne pa princip, ki bi oblikoval strukturo prizora ali dinamiko med liki. Ideja je torej prepričljiva, izvedba pa neenakomerna.

Igralska zasedba (Saša Tabaković, Polona Juh, Pia Zemljič, Jurij Zrnec, Uroš Fürst, Saša Pavček, Nina Valič, Boris Mihalj, Ana Pavlin, Rok Vihar) deluje skladno, enotno in prepričljivo. Izstopa Nina Valič v dvojni vlogi. Prizore odigra z natančno mero ostrine in humorja. Polona Juh je zgradila lucidno linijo med zaščitnico in ujetnico okoliščin. Brez patosa vzdržuje napetost glasovno disciplinirano in z jasnimi mizanscenskimi poudarki. Pia Zemljič v lik vnese toplino in trdoživost: ekonomija geste, natančen ritem stavkov in pravočasni prelomi skrbno odmerjajo čustveno razmerje.

Režijsko branje Jovanovićevega besedila je antimonumentalno: brez herojev, brez demonov, brez velikih simbolov. Smer je pravilna, a sama po sebi ne zadošča. Predstava je najmočnejša v drobnih, krhkih trenutkih, ko človeška nepopolnost razkrije resnico odnosov. Konceptualna zadržanost prepogosto izrine človeško bližino; kajti prav empatija je kanal, po katerem nas zgodovina in njene grozote zares dosežejo. V tem primeru je je na žalost malenkost premalo.

Osvoboditev Skopja je premišljena in igralsko zanesljiva postavitev. A zadržanost prepogosto zamenja za odločnost. Če bi prvi del jasneje vodil pripoved in bi minimalizem uporabljal kot dramaturško orodje (ovire, bližine, natančno zarisana razmerja moči), večjezičnost pa bi delovala kot princip namesto kot znak, bi tišina dobila ostrino. ×